

FORUM

ČESKOSLOVENSKO

NORGE TSJEKKOSLOVAKIA

Č I S L O 6

L E D E N / J A N U A R 1 9 9 2

MY A ONI?

S potěšením jsme zaznamenali příznivou odezvu na úvahu z minulého úvodníku, ve kterém jsme poukázali na změněné poměry v krajské obci. Neméně zajímavý, i když zcela jiný, je vývoj vztahů mezi starou vlastí a exilem. Mnozí z nás nabývají dojmu, že to, o co se komunisti bez úspěchu snažili čtyřicet let, totiž zasít rozkol mezi obě skupiny, se konečně daří teď, zhruba čtvá roky po převratu. Mám na mysli jak diskriminující zákony přijímané parlamentem, tak i obecné povědomí, které takový vývoj akceptuje a pokládá za normální. Mnozí z nás se s podobnými úkazy setkávají během svých návštěv, a není tedy divu, že dochází k četným zklamáním. Ponechávám stranou otázku, do jaké míry k této situaci případně přispívají postoje exulantů - k tomu by bylo nejlépe vyslechnout druhou stranu. Že je celá záležitost ale nejspíše jedním z projevů šablonovitého myšlení, které po tak dlouhou dobu zjednodušovalo přežití, ukazuje následující citát z hodnocení pracovního pobytu v Norsku, kde se mimo jiné mluví i o setkání s krajany:

... "Při tomto seznámení jsem si povšiml i toho, že některá naše legislativní opatření majetková chápou naši krajani žijící v zahraničí jako diskriminaci. Domnívám se, že bychom měli být citlivější k našim krajanům a nepokládat jejich pomoc naší vlasti za samozřejmou povinnost movitějšího bratra k nemovitějšímu.

Naši úřední činitelé nedovedou pochopit svobodu pohybu po světě a předpokládají, že se každý musí automaticky vrátit domů do své rodné vísky v době, kdy se nám domovem stává Evropa. K překonání tohoto omezujícího myšlení je u nás ještě příliš brzo po přetřpěné

kulturní a politické izolaci v ghetu stalinského otrokářství." ...

Situace tedy není tak černá, jak by se zdálo a je zřejmě věcí každého z nás, aby ve styku s domovem důsledně dbal na vymýcení stereotypního myšlení. Věc se dá nazvat i jinak, to však není poustatné - důležitější je s tím něco dělat!

Hodně úspěchů v tomto, i v jiném Vašem snažení v novém roce Vám přeje

Karel Babčický

VLADIMÍR RENČIN

K PROBLÉMU DVOJÍCH CEN

Následující text je zkrácená verze dokumentu, který výbor FNT obdržel z velvyslanectví. Úplný text je pro eventuelní zájemce k dispozici, pište na adresu spolku!

K častým dotazům zahraničních návštěvníků ČSFR upozorňujeme na vyhlášku Federálního ministerstva financí č. 370/90 Sb.: O oprávnění k prodeji zboží a poskytování služeb na území ČSFR za devizové prostředky.

Vyhláška se nevztahuje na prodej zboží a poskytování služeb za odběrní poukázky Tuzex a na činnost uskutečňovanou na základě oprávnění k zahraničně obchodní činnosti.

Ve smyslu citované vyhlášky mohou prodej zboží a služeb za devizové prostředky provádět čs. a zahraniční osoby na základě:

1. povolení FMF

za podmínky, že ceny zboží a služeb jsou stanoveny a platby přijímány ve volně směnitelných měnách uvedených v kursovém lístku SBČS a že kupující resp. odběratel služeb musí být předem upozorněn, že úhrada se uskuteční za devizové prostředky.

2. bez povolení FMF

- poskytování ubytovacích a bezprostředně souvisejících služeb
- pronajímání nebytových prostor
- poskytování auditorských, poradenských a konzultačních služeb
- poskytování právní pomoci oprávněnými čs. osobami podle obecně závazných právních předpisů.

Při poskytování služeb uvedených v bodě 2 čs. osobami zahraničním osobám za volně směnitelné měny musí být odběratel služby předem upozorněn, že služba bude poskytnuta za volně směnitelnou měnu. Zaplacení služby v cizí měně nemůže být vymáháno v případě, že zahraniční osoba chce zaplatit v čs. měně. Osoby oprávněné poskytovat služby jsou povinny přijmout platbu v čs. měně (zákon č. 92/1953 Sb.: O peněžní reformě, kde je čs. koruna stanovena zákonným platidlem na území ČSFR a odmítnutí přijetí zákonného platidla není dovoleno).

VLADIMIR RENČIN

... K častým dotazům zahraničních návštěvníků, kteří mají čs. občanství, zda čs. občané mají prokázání čs. státního občanství nárok na úhradu hotelového ubytování za ceny, jež jsou placeny čs. občany s trvalým pobytem v ČSFR, sdělujeme, že neexistuje žádný právní předpis, který by zvýhodňoval čs. občany při placení hotelových služeb. Záleží na ubytovacím zařízení, zda ve vztahu k čs. klientele poskytnete ubytování za nižší ceny než cizinci ...

Czechoslovakia Tours

søker etter tsjekkisk/norsk reiseleder for sine bussturer til Tsjekkoslovakia sommeren og høsten 1992. De som ønsker å prøve seg på dette spennende men krevende yrke, og har noen sommeruker til overs, kan ringe eller skrive til :

C.T. v/ Yvona H. Dybvik,
Boks 16 Trosterud, 0615 Oslo 6.
Tlf/fax 02-325524.

"WIEN 1900"

Foto: Jan Forbes

"Wien 1900" - den nostalgiske aften som FNT, Ungarske Venneforening, Østerriksk-Norsk Selskap og Kroatisk Forbund arrangerte i fellesskap den 23.november, ble en fin fest for fremmøtte (og et enormt slit for festkomiteen og dens medhjelpere). Av mangel på passende superlativer presenterer vi hele herligheten ved hjelp av noen bilder. Det er allerede bestemt at arrangementet skal gjentas også i år. Den mest sannsynlige datoen blir 21.november - sett den av!

CO JE NOVÉHO?

- Jak již bylo oznámeno na prosincovém setkání na ambasádě, p. velvyslanec Kratochvíl byl nucen ukončit svou činnost v Norsku. *Děkujeme za spolupráci a přejeme brzké zlepšení zdravotního stavu!*

V čele velvyslanectví je až do doby jmenování nového velvyslance chargé d'affaires p. Ivan Jestřáb.

- Paní Anna Kvapilová byla za svou dlouholetou činnost v krajanském hnutí vyznamenána Řádem T.G.Masaryka - *blahopřejeme!*

- Výbor FNT obdržel některé materiály osvětující probíhající debatu o státoprávním uspořádání ČSFR a o lustračním zákoně. Rovněž máme informaci o možnosti zpětné výměny Kčs na cizí měnu. Protože se jedná o delší dokumenty, není otištění ve věstníku možné - *zájemci obraťte se písemně na adresu spolku!* Další dokument, který vysvětluje právní pozadí (či jeho absenci) rozšířené praxe dvojích cen v Československu, je rovněž k dispozici. Jeho zkrácený výtah je připojen v tomto čísle věstníku.

MELLOMSPILL - en ny bok av Michael Konupek. Foto Garrett Williams.

Sentral-Europa som historie, myte og metafor

Det geografiske Sentral-Europa var i ca. 300 år *et hjem* for – metaforisk regnet – 99 forskjellige nasjoner, språk og egenartede kulturer. Områdets administrative og protokollære funksjoner og ikke minst behovet for pomp og prakt ble for det meste tatt vare på av et solid og seriøst monarki. Soliditet, fremtidstro, fred og orden hersket over delstatene. «Vår østerrikske myntenhet var trygget mot alle omskiftninger, for den sirkulerte i form av blanke gullkroner.» (Stefan Zweig)

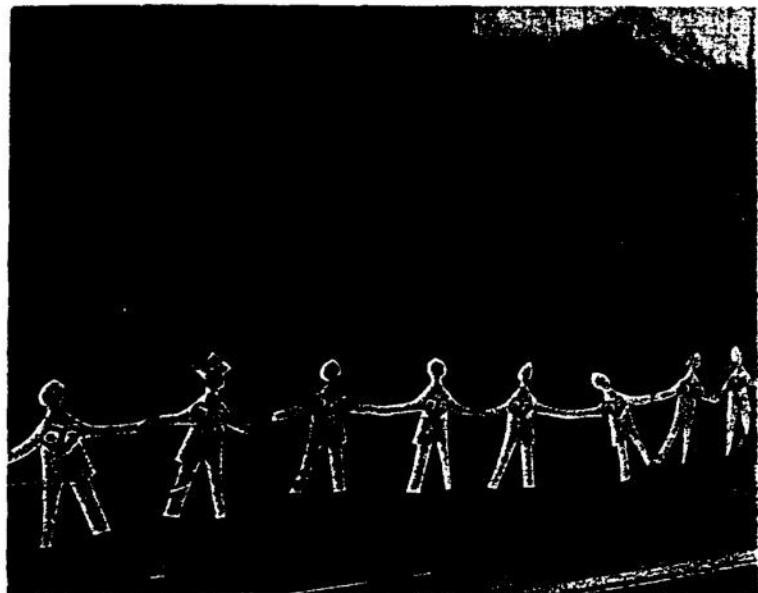
Da Jaroslav Hašek fikk behov for å parodiere forholdene, stiftet han sitt politiske parti under mottoet «Langsamt fremskritt innenfor lovens rammer».

Hvis sivilisasjoner benevnes etter sine mest dominerende trekk – slik at vi snakker om den kristne, eller den teknologiske sivilisasjon – da har Sentral-Europa frembragt en sivilisasjon som kan kalles byråkratisk, seremoniell, pompøs, legalistisk...

Så skjer det første av en rekke uhell – i oktober 1907 står det i protokollen for opptaksprøver til Kunstakademiet i Wien: «Følgende herrer utførte prøven med utilfredsstillende resultat... Adolf Hitler, Braunau a.Inn, f. 20.april 1889, tysk, katolsk...» Noen år senere finner den frustrerte malerkunstadepten seg et nytt kall.

*

BORGERFORUM MARKERER SEG

INTERIØR I PRAHA

Ser vi på det geografiske området som – grovt sett – begrenses av Alpene og Rhinen i vest og de ukrainske slettene og Svartehavet i øst, og vil betrakte det ut fra dets politiske og kulturelle historie, blir vi nødt til å rydde opp i en del upresise og overlappende begreper.

ZEJKÝ KRUMLOV, SØR BØHMEN

La oss forsøke å klargjøre noen av disse. Det *geopolitiske* begrepet Sentral-Europa dukker opp som en utvidelse og presisering av det tidligere Mellom-Europa (ty. Mitteleuropa).

Sett vestfra (la oss si i begynnelsen av forrige århundre) var Mellom-Europa bare en annen betegnelse på Tyskland; Böhmen og Wien eventuelt medregnet. Polen, Ungarn, Slovakia, Serbia, Montenegro, Galicia, Banat, Transsylvanien... lå langt borte i øst, i periferien, et sted der pelskledd gjetere kjempet mot ulveflokker. Et sted i Karpatene, hvor sirkusbjørner og sigøynere kom fra. Sigøynere som ville til Vesten, pleide å fortelle at de kom fra Böhmen, for å slippe inn – Böhmen hadde tross alt godt ord på seg. Og de kom faktisk ofte derfra.

Først da Russland dukket opp på den storpolitiske scenen etter Napoleonskrigene, oppstod det et geopolitisk behov for å fylle kløften mellom vest og øst. Det var da det tyske begrepet *Mitteleuropa* ble innført. Men Mellom-Europa skulle ikke bare fylle opp et tomrom – allerede Bismarck forstod dets strategiske betydning: «Den som hersker i Böhmen, har makten over hele Europa.» Stalin likte å sitere ham alt lenge før krigen.

Begrepet *Sentral-Europa* oppstod i et ufrivillig samspill mellom Habsburgernes ambisjoner (Wienerkongressen i 1814) og de små nasjoners oppvåkning. Keiserriket følte behov for å markere at det ikke bare rent geografisk lå mellom Øst og Vest, men at det hadde en *sentral* posisjon i forhold til både Tyskland og Russland.

Også de mest fremsynte blant de små nasjoners intellektuelle skjønnte poenget. Den tsjekkiske historikeren František Palacký ble berømt for sitt ofte misforståtte utsagn om «et Østerrike som vi ville bli nødt til å finne opp hvis det ikke fantes allerede».

Med andre ord fryktet man at hverken den rendyrkede nasjonalismen eller den

romantiske *panslavismen* kunne skape stabile politiske forhold. Samtidig følte det østerriksk-ungarske overherredømme mer og mer trykkende – som «nasjonenes fengsel». Det sentraleuropeiske politiske dilemma kom til uttrykk også i Tomáš G. Masaryks idé om et Sentral-Europa bestående av et belte av små og mellomstore nasjonalstater som skulle strekke seg fra Norge og Finland i nord til Hellas og Tyrkia i sør.

De små nasjoners eksistens er langtfra selvfølgelig. De store har intet valg. Det er naturen og sosialdarwinismen som sikrer deres plass i historien. De behøver aldri å stille seg spørsmål om hvorvidt det å fortsette som selvstendig nasjon er verdt anstrengelsen og ulempene. Også idag kan vi med rette spørre hvorvidt de små nasjonene i sentrum av Europa klarer å overleve mellom Tyskland og Russland/Sovjet – som noe mer enn etnografiske kuriositeter? Hva kan oppveie mangelen på realpolitisk kraft? Har små nasjoner noe å svare med når mektige naboer spør slik Stalin i sin tid gjorde: «Hvor mange divisjoner har Paven?»

Polens eksempel viser imidlertid at religiøsiteten og Kirken kan være utrolig seige forsvarsvåpen. Hva med kulturen? Kan den spille en realpolitisk rolle? Er det en romantisk tanke?

De små sentraleuropeiske nasjoner er barn av den romantiske epoken. Kultur

og politikk gjennomsyrrer hverandre. En selvstendig og høyverdig, nasjonal kultur er de små nasjoners eksistensgrunnlag og argument i kampen mot de store.

Sentral-Europa som storpolitisk faktor forsvant sammen med det gamle monarkiet i 1918. De fleste moderne historikere har innsett at drømmen om nasjonal selvstendighet (på monarkiets ruiner) i de fleste tilfeller ble et mareritt for nasjonens samvittighet. Frihet på bekostning av andre, av naboer, minoriteter, jøder, tyskere...

Men det sentraleuropeiske kulturkontinentet fortsatte å eksistere i 20 år til, og gikk til grunne først sammen med den tysk- og jiddisch-jødiske kulturen i 1939.

I årene 1944-49 oppstod det som *med rette* ble kalt Øst-Europa.

Den sentraleuropeiske kulturelle tilhørighet som de østeuropeiske intellektuelle i alle år påberopte seg, var uttrykk for en levende og livgivende *myte* og samtidig en *metafor* som hjalp de skrivende og skapende mennesker med å vrenge seg ut av tyngende politiske og sosiale omstendigheter. Men den sentraleuropeiske kulturen bød også på håndfaste inspirasjonskilder – i offentlige kunstsamlinger, i private bokhyller, blant intellektuelle i 50-årenes arbeidsleire, på Jan Patočkas private seminarer, i Václav Havels fengselscelle.

*

BUDOUCÍ SETKÁNÍ

18.ledna

se koná členská schůze v kantýně p. Havelky, viz pozvání zaslané před vánoci

6.února

pravidelné setkání na velvyslanectví, na programu je starší český film s Oldřichem Novým, začátek v 18⁰⁰

7.března

výroční členská schůze, m.j. s volbou nového výboru; pozvánka s programem bude rozesílána později.

CAPPELEN

M E L L O M S P I L L

Garrett Williams

— foto —

Michael Konupek

— tekst —

Ord og bilder som fanger det sentraleuropeiske etter at det totalitære intermezzo er over. **Kr 249,- (ib)**

B

Forum Norge-Tsjekkoslovakia, postboks 6760, St. Olavs Plass, 0130 Oslo 1

PŘITAŽLIVOST POLÁRNÍHO KRUHU JE VELIKÁ

Po čtyřicetiletém pobytu v Norsku jsem se konečně dostal s manželkou k tomu, abychom se jeli podívat do severního Norska. Jeli jsme autem, abychom toho co nejvíce viděli a užili.

Všeho všudy to byla cesta fantastická. Velkopákrása norské přírody na severu je nepopsatelná a dá se tudíž líčit jen dobrými fotografickými záběry. Nechci ale dnes psát o kráse přírody, na to slova prostě nestačí, chtěl bych se jen zmínit o jednom zajímavém zážitku po cestě.

Na polárním kruhu, na sever od Mo i Rana, leží známý ledovec Svartisen. Jede se k němu autem na určité parkoviště, potom malou lodí po jezeře Svartisvatnet a potom pěšky nahoru. Protože jsme se na parkoviště dostali až na konci dne, dovezla nás loď jen tam a zpět jsme museli jít pěšky podle jezera, více méně nepřístupným lesem. Ale protože bylo světla dost, dali jsme se do toho.

Když jsme se úspěšně dostali k ledovci a potom ještě lezli po horách kolem, abychom ho také uviděli z jiné strany, bylo již asi 9 hodin večer. Všichni, i několik mladých "profesionálních" německých horolezců, již dávno odešli zpět do tábora. Ubírali jsme se také nazpátek, naprosto opuštěnou horskou krajinou. Najednou vidíme pět osob, které jdou proti nám, tři muži a dvě ženy. Tedy bezpochyby ještě větší nadšenci než my: plánují očividně obě cesty pěšky podél jezera!

Když jsme se míjeli, pozdravil jeden z nich norský. Hned jsem na něj začal mluvit, ale on hned: "We don't speak Norwegian". Tak jsme se tedy bavili anglicky, jejich mluvčí ovládal angličtinu velmi dobře. Koumal jsem proto, jaký to má přízvuk. Němci to určitě nebyli, snad Holanďani? Po chvíli jsem se zeptal odkud jsou. Odpověď: "We are from Czechoslovakia". Moc mě mrzí, že jsem necvakl svým fotoaparátem v okamžiku, když jsem odpověděl: "já taky!". Výrazy v jejich obličejích byly nepopsatelné.

Setkali jsme se potom na parkovišti a ještě druhé ráno, protože přespali blízko nás. Vyprávěli, že cíl jejich cesty byl polární kruh a odtud právě příjíždějí.

Bylo jich tedy pět a z ekonomických i valutových důvodů spali ve stanu, jídlo měli většinou s sebou z domova - a jeli Favoritem bez zahrádky na střeše! Neuvěřitelné. Ukázali mi, jak si to zařídili. Zjistili, že pod kapotou Favorita je vlastně ještě hodně nevyužitého prostoru. Proto tam uskladnili krabice, zvláště s proviantem. Vlastník auta za žádnou cenu nechtěl jet se zahrádkou, "aby tam nedělali ostudu".

Ukázalo se, že to byli většinou lékaři z Karláku. Měli nekonečnou touhu dostat se na polární kruh. A dokázali to.

Dalibor Růžička